

dezen samenhang. In het onbepaalde vallen werkelijkheid (indic.) en noodzakelijkheid (imper.) samen, in het onbepaalde maakt het geen onderscheid, of wij den eisch stellen, dat iets tot stand komt, dan wel constateeren, dat iets gebeurt; het gemeenschappelijke is de voorstelling van iets. De infinitief, die beide uitdrukt, wijst heen naar dien gemeenschappelijken oorsprong van het onbepaalde gebeurlijke en gewenschte, naderhand gedifferentieerd tot eigen vormen in de taal. Niet anders beteekent een voorwerpsnaam aan- en afwezigheid. Zoowel het gewenschte als het opgemerkte roept men aan.¹⁸⁾

Wij hebben hiermee opnieuw de voorbeelden vermeerderd van de verhouding tusschen geval en begrip. Bij elk voorbeeld valt te onderscheiden, of taalverschijnselen een betekenisaffiniteit in onzen geest oproepen dan wel of het voorafgaand inzicht in zulk een affiniteit ons op zoek brengt naar gevallen in de taal, die haar steunen. Dat beide richtingen voorkomen is een aanwijzing temeer voor de hechtheid van het verband van geval en begrip.

De taalkunde verzamelt niet alleen de onbepaalde vormen der taal; zij maakt er ook een eigen gebruik van bij de vorming van haar begrippen. Deze begrippen behoeven een eigen vorm, die niet eenvoudig opsomming van alle onder hen vallende gevallen is, een vorm, die de eenheid der gevallen met hun menigvuldigheid verbindt. Zulk een vorm is het grammatisch voorbeeld. Alle verschijnselen, die de taalkunde behandelt, treden in den onbepaalden vorm van voorbeeld op. Het voorbeeld is de verbindende vorm tusschen het begrip en zijn gevallen. Dit springt in het oog bij al die voorbeelden, waarvan meerdere gevallen aanwijsbaar zijn, bij alles dus wat in een paradigma voorkomt. Evenwel is niet elk feit der taal als geval onder een paradigma te brengen en daarmee schijnt toegegeven, dat de taalkunde naast voorbeelden afzonderlijk nog feiten vastlegt, die geen voorbeeld hebben, als eenmaal voorkomende. Deze schijn verdwijnt echter bij nader beschouwen. Ook het eenmaal voorkomende, zoogenaamd op zichzelf staande geval is eerstens geval *der taal* en daarmee in alle onbepaaldheid

Het onbepaalde in de taalkunde.

a. Het individuele geval.